

Půjčování deskových her v knihovnách

Markéta Poživilová

S rostoucí rolí knihoven v oblasti komunitní a sociální se začaly rozvíjet i další služby. Mezi ně patří i půjčování deskových her, které přestává být ojedinelou specialitou větších knihoven, ale najdete je také v mnoha malých městských a obecních knihovnách. Deskové hry se tak stále více stávají tím, co čtenáři ve svých knihovnách hledají. Pro knihovny, které zatím o této možnosti přemýšlejí, je často náročné se v celém procesu půjčování deskových her zorientovat. Pátrala jsem proto na webových stránkách mnoha knihoven, vznášela dotazy, ale především sepsala vlastní zkušenosti z půjčování deskových her a výukových pomůcek v dětském oddělení U Velryby v Knihovně města Hradce Králové. V současné době nabízí naše knihovna k absenčnímu půjčování cca 300 deskových her.

Nezbytné finanční náklady

Nejdůležitějším bodem celého plánu pořízení deskových her je zájem vašich čtenářů a vaše zapálení pro věc. Pak se i nemožné stává skutkem a vy jste tak pro přání svých čtenářů ochotni i ledacos překonat. Protože na začátek vás nečeká nic menšího než shánění finančních prostředků. Pořízení deskových her není totiž úplně nejlevnější záležitost. Ceny jednotlivých her jsou velice rozdílné a pohybují se od několika set korun až po tisíce u větších her. Tady se nabízí několik možností: Můžete sáhnout do vlastního rozpočtu. Pro větší knihovny, které mají rozpočet na nákup knih vyšší, to asi nebude takový problém. Menší knihovny pak musí hledat i jiná řešení. Nabízejí se různé dary nebo granty. Můžete nadchnout a pak i požádat svého zřizovatele o jednorázovou částku na nákup například základního setu několika her a postupně dokupovat každý rok alespoň 1 až 2 hry. Můžete také oslovit přímo distributory a dodavatele deskových her (např. Mindok, Albi, Hračkotéka). Často nabízejí knihovnám zajímavou spolupráci formou zvýhodněných setů nebo i možnosti zapůjčení deskových her k prezenčním výpůjčkám. Mnohdy se také rádi zapojují samotní čtenáři a na vyzvání jsou ochotni přinést deskové hry, ze kterých již vyrostly jejich děti.

Jaké hry vybrat do fondu

Dobrym ukazatelem při výběru her a při orientaci v jejich nabídce jsou ocenění udělovaná deskovým hrám. V zahraničí je takovým oceněním titul „Spiel des Jahres“ (hra roku), udělovaný v Německu. Je spíše orientovaný na rodinné hry s jednoduchými pravidly. Další cena, „Deutscher Spiele Preise“, se specializuje na propracovanější hry se složitější strategií. Mezi nejoceňovanější hry patří Osadníci z Katanu, Carcassonne a Dominion. V České republice je nejprestižnějším oceněním „Hra roku“ udělovaná od roku 2004 v rámci herního festivalu Deskohraní. Mezi oceněné hry patří Krycí jména, Splendor, Koncept, Terra mystica, Kronika panství, 7 divů světa, Dixit, Dominion, Agricola, Poštovní kurýr a Osadníci z Katanu.

Nejnámější webové stránky u nás, na kterých najdete žebříčky nejoblíbenějších deskových her, aktuální novinky, recenze, články i upozornění na zajímavé akce, jsou: hrajeme.cz / deskovehry.blogspot.cz / svet-deskovych-her.cz / deskovehry.com / zatrolene-hry.cz.

Pokud máte větší rozpočet, je dobré při nákupu vybírat z různých skupin. Upřednostnit tak můžete deskové hry určené různým věkovým skupinám (od nejmenších uživatelů až po dospělé), hry s jednoduchými pravidly, hry strategické, celovečerní, rodinné, válečné, vzdělávací, pro různé velké skupiny (od jednoho hráče až třeba pro šestičlennou partu). Doporučuji mít v knihovně několik komplikovanějších her pro náročnější hráče. Velkou pozornost při výběru věnujte ale těm deskovým hrám, které mají jednoduchá a nekomplikovaná pravidla, jež snadno pochopí i děti.

V Knihovně města Hradce Králové byly v roce 2017 mezi čtenáři nejvíce půjčované tyto hry: Fauna, Příroda v kostce: Brainbox, Logopedické deskové hry, Duch, Veselé opičky, Magický labyrint, Želví závody, Rozhýbej svůj jazyček, Umí prase létat?, Tučňáci na ledu a Dobble.

Katalogizace se týká i deskových her

Dalším oříškem může být katalogizace nově zakoupených deskových her. V naší knihovně dostávají deskové hry signaturu DH plus pořadové číslo (např. DH23). Dále při zápisu můžete postupovat téměř jako u knihy, kdy do rozsahu zapisujeme obsah komponentů (např. 72 karet s motivem krajiny, 40 figurek v 5 barvách, 1 počítadlo bodů, pravidla hry CZ a SK). Do poznámky pak je možno uvést např. Hrací doba: 30-45 minut a Pro 2-5 hráčů apod.

Bez stanovení zásad půjčování se neobejdete

Potřeba bude také promyslet podmínky pro půjčování her jak absenční, tak prezenční. Tady se knihovny hodně liší a téměř co knihovna, to jiná pravidla.

V některých knihovnách mohou být deskové hry půjčovány např. čtenářům, kteří mají vyrovnané závazky vůči knihovně, jsou čtenáři alespoň 6 měsíců nebo 1 rok, absenčně se půjčuje pouze 1 desková hra na 1 měsíc bez možnosti prodloužení. Někde také půjčují deskové hry oproti vratné kauci (leckde až do výše pořizovacích nákladů deskové hry), oproti podpisu zákonného zástupce, dětem pouze v doprovodu rodičů apod. Předpokládám, že knihovnice měly obavy ze ztracení či případné krádeže her, proto stanovily tato poměrně přísná pravidla.

I v naší knihovně probíhala diskuze při vytváření pravidel půjčování. Snažili jsme se vžít do dětských čtenářů. Do knihovny chodí většinou bez rodičů, nemají u sebe moc peněz, a přesto by chtěli využívat nabízené služby. Rozhodli jsme se jim důvěřovat a nechat pravidla nastavená stejně jako při půjčování knih. Jediné omezení, které jsme nastavili, je, že na jednu čtenářskou průkazku může být půjčena pouze 1 desková hra na 1 měsíc. Tato pravidla máme již 4 roky a nemuseli jsme je nijak měnit ani jsme se nesetkali s žádnými vážnými problémy.

Samozřejmě se občas stane, že čtenáři ztratí nějaký drobný dílek, nicméně i tato situace má několik řešení. Pokud nakupujete deskové hry přímo od výrobců (např. firmy Mindok a Albi), jsou velice ochotní a jakýkoliv ztracený dílek vám pošlou, dokonce na vlastní náklady. Za tuto vynikající spolupráci jim opravdu moc děkujeme. Některé poztrácené komponenty lze například i jednoduše nahradit – vyměnit figurky, uříznout dřevěnou kostičku, dílek okopírovat a zatavit; při hře to často vůbec nevádí. A samozřejmě vždy vám zůstává možnost žádat na čtenáři celou náhradu.

Kontrola vrácených deskových her

Další záležitostí, která se často řeší v souvislosti s půjčováním deskových her, je jejich kontrola. V některých knihovnách se hry přepočítávají, jinde se váží na přesných vahách a každá odchylka vám signalizuje něco nejasného. Před časem proběhla elektronickou konferencí Andersen diskuze, zda deskové hry vážit, nebo počítat. Jednotlivé knihovny tak sdílely své zkušenosti a nakonec se ukázalo, že přepočítávání je přece jen nejjistější. Knihovny, které své hry váží, postupně zjišťují, že se poměrně často objevují různé nesrovnalosti a hry stejně musejí přepočítávat. Proto je možná zbytečné investovat finance do nákupu váhy a raději se rovnou rozhodnout pro přepočítávání. Vždy totiž existuje možnost, že když je v půjčovně hodně čtenářů a vy byste neměli prostor pro okamžité přepočítání, můžete se se čtenářem domluvit, hru přepočítat ve volné chvíli a v případě nedostatku se e-mailem domluvit na řešení.

Další využití deskových her v knihovnách

Deskové hry v knihovnách lze kromě prezenčního i absenčního půjčování využít i k řadě dalších aktivit. Především se jedná o různé kluby deskových her, hráčská doupata a maraton deskových her. Podobné aktivity mohou do knihoven přivést další zájemce a uživatele i z řad nečtenářů.

V případě většího zájmu o tuto problematiku můžete navštívit seminář, který připravuje Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně ve dnech 7.-8. listopadu 2018 pod názvem „Deskovky a knihovna 100x jinak“. Tématem budou samozřejmě deskové hry a jejich půjčování v knihovnách: na co si dát pozor, novinky, trendy, události, dobrá praxe z knihoven a výměna zkušeností.

Kontakt na autorku: pozivilova@knihovnahk.cz